

DÁVID GYULA

AZ ÍRÓI HAGYATÉKOK HELYZETÉRŐL ÉS SORSÁRÓL A SZABÉDI HÁZ ÖSSZEFÜGGÉSÉBEN

■ Az írói hagyatékok problémakörével könyvkiadói pályám során 1970-ben, a Kriterion Könyvkiadó indulása évében kerültem testközelbe: szerkesztésre kaptam meg egy, a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság irathagyatékából Marosi Ildikó által összeállított kéziratot. A tárgy nem volt idegen tőlem, hiszen még 1953–1956 között Tolnai Lajos marosvásárhelyi éveit kutatva, találkoztam az általa 1876-ban alapított Társaság első éveinek történetére vonatkozó dokumentumokkal, Marosi Ildikó kézírata azonban számomra is újdonság volt, a leendő kötetbe foglalt levelek, dokumentumok ugyanis a Társaság utolsó főtítkárának, Sényi Lászlónak a hagyatékaként, az első világháború utáni időszak eseményeit tárták fel, s igen gazdag anyagot kínáltak, egyrészt a Trianon utáni erdélyi magyar irodalom történéseire, másrészt Marosvásárhely két világháború közötti – igencsak eseménydús – szellemi életére vonatkozólag.

A könyv aztán 1973-ban meg is jelent, s folytatása is lett: két év múlva megjelent a Gaál Gábor leveleit tartalmazó kötet, Kovács Erzsébet gondozásában, majd 1979-ben Marosi Ildikó egy újabb könyve, *A Helikon és az Erdélyi Szépmíves Céh levelesládája*, s még abban az évben, Szabó Zsolt gondozásában Benedek Elek levelezésének első kötete is. Ezek után következett 1982-ben a Jancsó Elemér által őrzött Kuncz Aladár-hagyatékából az *Erdélyi Helikon* meghatározó személyiségének levelezése, 1984-ben pedig a Benedek Elek-levelezés második kötete.



Az 1989-et követő évek irodalmi hagyatékok jövőbeni sorsát is befolyásoló eseménye volt, hogy az 1990-es évek elején, az EMKE feltámasztása után egy olyan intézményt is sikerült létrehoznunk, amely már intézményesen vállalhatta fel az írói hagyatékok megőrzését, gondozását, közhasználatra bocsátását.

A sor azonban akkor nem folytatódhatott: az Erdélyi Fialatok (a folyóirat és a mozgalom) irathagyatékából Cseke Péter által 1986-ban sajtó alá rendezett, és teljesen kész kötetet a főhatóság bezúzásra rendelte, egy Dsida Jenő leveleit is tartalmazó, szintén Marosi Ildikó által összeállított kötetet és a Benedek Elek-levelezés harmadik kötetét, szintén felsőbb parancsra, még a kiadói tervből kidobatták. Aztán a nagyváradi nyomda egy eldugott raktárában megmenekült és az 1989-es változás után valóban megjelent az Erdélyi Fialatok-kötet, s nyomdába került és 1991–1992-ben meg is jelent a Dsida- és a Benedek Elek-kötet is. Sajnos a Gaál Gáborhoz írott leveleket tartalmazó – még Gaál Gáborné által előkészített s már a nyolcvanas években előkészületben lévő –, valamint a csupán tervbe vett, de még csírájában lévő Tompa László-, illetve Berde Mária-levelezések kötetek azóta is várják a munkára vállalkozó kötetgondozót.

Hogy ennyi izgalmas kiadói munka és vesződés után szívemhez nőtt az írói hagyatékok sorsa, azon talán nem lehet csodálkozni.

De nem csak érzelmi kötődésről van szó.

Ami ugyanis ezekben a levelezéskötetekben van, igen fontosnak bizonyult a két világháború közötti erdélyi magyar irodalom életének mélyebb ismerete szempontjából. Egyfelől a levelek, dokumentumok sok olyan adatot, eseményt őriztek meg, amelyek nélkül szegényebb lenne a korszakra vonatkozó irodalomismertünk, másrészt körvonalazódott belőlük egyfajta szubjektív irodalomtörténet: sok-sok évtized távolából beleérezhettünk az akkori irodalmi élet légkörébe, olykor nem egy mű születésének vagy későbbi sorsának, egyik-másik írói pálya alakulásának szempontjából meghatározó történések személyes motivációiba.

És nem volt kevés az a hozadék sem, amit a kötetek gondozói a levelekben említett személyek, események magyarázatoként a jegyzetekben nyújtottak. Túl a háttérismereten, magyarázatokon, ezekben a jegyzetekben el lehetett mondani olyan dolgokat, idézni lehetett olyan eseményeket, helyzeteket, amelyeknek egyébként sokszor még az említése is tilalom alá esett. Itt azonban elcsúsztak.

Ezt a könyvműfajt tehát a magunk erdélyi irodalmi öröksége hiteles képének kialakítása, fenntartása szempontjából is fontosnak éreztem.

Igy következett el az 1989-es fordulat, amely aztán nem csak az irodalmi hagyatékok kiadásában kínált új – és immár politikai korlátoktól mentes – lehetőséget.

A változások egyik pozitív hozadéka az lett, hogy az említett irodalmi dokumentumkötetek kijuthattak a nyilvánosság elé, majd melléjük új kiadványok sorakozhattak. A Marosi Ildikóval kialakult jó munkacapcsolat nyomán Molter Károly levelezésének 1995-ben, 2001-ben és 2006-ban megjelent, és az 1914–1937 évi leveleket tartalmazó három kötete (s utána az immár nyomdában lévő negyedik, egészen 1942-ig terjedő anyagával), s ugyancsak Marosi Ildikótól egy Bánffy Miklós életének utolsó, 1945–1950 közötti szakaszát levelekből, felesége naplójából és más forrásokból dokumentáló *Bánffy Miklós estéje*, aztán 2002-ben, illetve 2014-ben a Reményik Sándor hagyatékából ízelítőt nyújtó Reményik–Olosz Lajos-, illetve Reményik–Áprily-levelezés (Kiss-Olosz Klára, illetve Liktör Katalin gondozásában), Kós Károlynak az első világháború idején feleségéhez írott levelei (Benkő Samu előszavával, 2011), amelyekhez a Polis szerkesztőjeként nekem is közöm volt.

És bővíthető a sor más, hazai vagy magyarországi kiadóknál megjelent levelezéskötetekkel, mint amilyen a Cseke Péter gondozásában megjelent Jancsó Béla-levelezés három kötete (Kriterion, 2015, 2016, 2019), a Reményik legszűkebb baráti köréhez tartozó Lám Béla Hantz Lám Irén-gondozta levelezése (Stúdium,

2005), a Sas Péter által gondozott Kós Károly-levelezés (Mundus, Budapest, 2003) vagy Gáll Ernő levelezése (Napvilág–Komp-Press, 2009), hogy csak néhányat említsek, a teljesség igénye nélkül.

Az 1989-et követő évek másik, az irodalmi hagyatékok jövőbeni sorsát is befolyásoló eseménye volt, hogy az 1990-es évek elején, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület feltámasztása után egy olyan intézményt is sikerült létrehozunk, amely már intézményesen vállalhatta fel az írói hagyatékok megőrzését, gondozását, közhasználatra bocsátását. A kolozsvári Szabédi Házról van szó, amelyet 1996-ban Szabédi László nővére, Rózsika néni adományozott az EMKE-nek, azzal a céllal, hogy abban megőrizzük és ápoljuk a tragikus halált halt költő-tudós szellemi hagyatékát. Ennek birtokában aztán nemcsak a reánk bízottaknak igyekeztünk eleget tenni, hanem biztonságos gyűjtőhellyé kívántuk tenni más erdélyi/romániai magyar irodalmi hagyatékok számára is.

Gyűjtési és tárgykörét tekintve, hamar tisztázódott a Szabédi Ház feladatköre: Az EMKE és az EME között létrejött egy olyan megállapodás, amely szerint a már 1990-ben újjraalakult Erdélyi Múzeum-Egyesület, korábbi hivatásának megfelelően, újra befogadja az erdélyi múltra vonatkozó irat- és dokumentumállagokat, viszont mindazt, ami az 1918 utáni idők irodalomtörténetéhez kötődik, az EMKE a Szabédi Házba fogja begyűjteni és őrizni.

Mielőtt azonban az azóta eltelt közel 30 évből a Szabédi Házhoz kötődő eseményekre-eredményekre és gondokra rátérnék, fel kell idéznem azt a helyzetet, amely az irodalmi hagyatékok körül a diktatúra évtizedeiben uralkodott.

Köztudott, hogy egy ilyen hagyatékok – egy alkotó életének és munkájának sok mindentől összetevődő tárgyi emléke – mennyire helyigényes. Régebben közgyűjteményekbe (csak erdélyi viszonylatban beszélve: az Erdélyi Múzeum-Egyesület, a Teleki Téka megőrzésébe) kerültek. 1948-ban azonban, nem sokkal a kommunista hatalomátvétel után, ezeket az intézményeket megszüntették, nem volt tehát hová adományozni az író vagy utódai által megőrzendőnek ítélt hagyatékokot. Ugyanakkor a háború utáni lakásviszonyok között külön gond volt az utódok, örökösök számára már csak a tárolásuk is, nem beszélve az elengedhetetlen állagmegőrzési feltételektől.

A másik gond politikai természetű volt: ezekben a hagyatékokban lehettek (sőt voltak is) olyan anyagok, amelyek iránt különös érdeklődést tanúsított a Securitate, s nem egy esetben, ha illetéktelenek hozzáférhettek, az a megőrzőre nézve akár még a szabadságát is veszélyeztető következményekkel járt. Ez a kettős fenyegetettség eredményezett olyan szélsőséges lépéseket, amikor például egyik ismert írónk teljes hagyatékát halála után a tengeren túlról hazalátogató fia az udvarra kihordva benzinnel leöntötte és elégette, vagy amikor egy „tiltott” tartalmú anyagok után „kutakodó” könyvtári alkalmazott feljelentése nyomán az oda került hagyatékok befogadó könyvtárat teljes egészében a belügyi szervek leltározásának vetettek alá – a következményt bárki elképzelheti.

Érthető volt tehát, hogy a diktatúra utolsó időszakában fontos írói hagyatékok számára olykor már maga a szerző keresett védeltséget, annak legjavát külföldre juttatva, ahol aztán átvészelte ugyan a „zord időt”, de ahol nem egynek nyoma veszett, vagy legalábbis mai lelőhelye nem publikus. Olyan értesüléseim is vannak, hogy némely hagyatéktrüfendék a piacra kerültek, ahonnan magángyűjtők vásárolták fel azokat. Az ilyen anyagoknak aztán jó időre nyoma vész.

Ennek a helyzetnek az ismeretében, úgy gondolom, nagy szükség lenne rá, hogy végre számba vevődjék: hazai és magyarországi közgyűjteményekben hol

és milyen erdélyi irodalmi dokumentumanyagot őriznek, s azok milyen módon kezeltek, és miképp kutathatók. Egy ilyen ölelésű katalógus igen jó szolgálatot tenne az újabb kutatásoknak is, s nagy segítséget nyújtana a kutatóknak.

És most térjek vissza a Szabédi Házhoz, amelyet már 1998-ban átadott az EMKE elgondolt rendeltetésének, de amely tulajdonképpen csak egy 2005–2007 között lezajlott nagyobb szabású renoválás-átalakítás után kezdte betölteni elgondolt szerepét.

Mindenekelőtt sor került arra, hogy 1997 nyarán körlevéllel fordultunk 68 elhunyt író örököseihez, illetve idősebb, élő írókhoz (ma is őrzöm a névsorukat), magunkat ajánlva és tájékoztatva a megkeresetteket szándékunkról és a megőrzés körülményeiről-feltételeiről.

A 68 levélre egyetlen válasz sem érkezett.

Tudomásul kellett vennünk, hogy ez a „bürokrata” módszer hatástalan. S ez a kudarc vezetett el annak felismerésére, hogy a bizalmatlanság nagyobb, mint amekkorának elképzeltük, és hogy a bizalmatlanságnak ezt a falát más módszerekkel – személyes kapcsolatokkal és garanciával – lehet csak átlépni.

Közben azonban sajnos támadt egy nem várt visszhang: Miután személyes kapcsolataink révén a Szabédi Házba került Méliusz József, Balogh Edgár, Nagy István, Kacsó Sándor magánkönyvtára (számos irodalomtörténeti értékű dedikált könyvvel), ennek hírére a sajtóban kitértek, hogy mi a Szabédi Házban „a kommunista múltat” kívánjuk őrizni és átmenteni. Persze válaszoltam a rosszhiszemű félremagyarázásra, s miután időközben Kántor Lajos a kezdeményezésére és szervezésében beindult Szabédi Napok keretében egy alkalommal tárgyául tűzte ki az irodalmi hagyatékok kérdését, a félreértés tisztázódott. De nyilván ez sem hatott kedvezően az indulás éveiben.

Akkor már megvolt a Szabédi László bútoraival és tárgyaival berendezett utcai „emlékszoba”, s más funkciót is kapott a Szabédi Ház: miután ugyanis a *Romániai magyar irodalmi lexikon*nak a tilalom alól kiszabadult, különben 1983 óta készen álló második kötete 1991-ben megjelent, a további kötetek előkészítését, a lexikon „főszerkesztői” titulusával együtt, Balogh Edgár ünnepélyesen reám testálta. Az 1994-ben megjelent harmadik kötet anyagának nagyobb részét már egy, az időközben elhunytakat pótló, kibővített munkaközösség hordta össze, a negyedik (2002-ben megjelent), majd az ötödik (2010-re elkészült) kötet előkészítésébe, szócikkeinek megírásába pedig már egy új, többnyire fiatalokból toborzott közösség is felsorakozott: Ábrahám Iza, Gyárfás Zsuzsa, Szilágyi N. Zsuzsa, majd Bartha Katalin Ágnes, Bodó Kinga, Farkas Wellmann Éva, Fischer Lilla, Lőrincz Kinga és Seres Zsófia. Ez a lexikon-műhely ütött tanyát a Szabédi Ház keretében és helyszínén, egy önmagában is értékes dokumentációra és az oda – részben saját könyvtárainkból – összehordott kézikönyvekre is támaszkodva. A rendre megjelent lexikon-kötetekhez összegyűlt nyersanyag pedig jelenleg a Szabédi Házban rendelkezésre áll a lexikon egy új – immár számítógépes feldolgozású – bővített kiadása számára.

A ránk bízott hagyatékok közben szerencsére gyarapodtak. Hogy miként, arról részletes képet nyújtanak az EMKE évi elnöki jelentései, valamint a Szabédi Ház gyűjteményei körüli teendőik felelősévé lett Bartha Katalin Ágnesnek néhány évvel ezelőtt, 2014-ben, a *Művelődésben* közölt, jól dokumentált helyzetképe. Ebből iktatok ide néhány idézetet:

„A törzsanyagot Szabédi László kéziratok hagyatéka képezte. Ehhez járultak Balogh Edgár (1996), Méliusz József (1998), Kacsó Sándor töredékes (1999),

Nagy István (2002), Engel Károly (2002) írók magánkönyvtárai. Ezzel párhuzamosan töredékes, illetve teljesebb kéziratgyűjteményekkel bővült az állomány: Nagy István, Engel Károly, E. Szabó Ilona, Méliusz József, Gaál Gábor, Reményik Sándor, Török Enyingi Sándor, Muzsnay Magdolna (2005) kéziratokat és egyéb dokumentumokat tartalmazó gyűjteményei, valamint a Kriterion Kiadó kolozsvári fiókjának irattára.”¹

„Az átépítés után a gyűjtemény tovább gyarapodott: Nagy Ilona (1919–2007) népi/munkásíró (2007), Domokos Géza (1928–2007) író, kiadóigazgató, politikus (2008), Balogh Dezső (1930–1999) nyelvész, tankönyvíró, egyetemi oktató (2010), Asztalos István (1909–1960) író, publicista (2011), Lőrinczi László (1919–2011) költő, író, műfordító, szerkesztő (2011) hagyatéka egy részével. Kötő József az erdélyi médiákban közzétett 2008. évi felhívásának eredményeképpen néhány színháztörténeti jelentőségű anyag is bekerült, ha úgy tetszik, az enyészettől megmenekült, ilyen a Jódy Károly (1899–?) két világháború közötti erdélyi színikazgató hagyatéka (2008). Ez évben Senkálsczy Endre (1914–2014) színművész könyvtárával, kéziratokat és egyéb dokumentumokat tartalmazó gyűjteményeivel gazdagodott az Emlékház.”²

„A Kézirattár az egyes kézirattári, illetve más jellegű dokumentumok (vizuális, audio anyag) provenienciája elvű megoszlása a következőképpen tevődik össze: 1. Engel Károly – 55 doboz; 2. E. Szabó Ilona – 17 doboz; 3. Nagy István – 21 doboz; 4. Szabédi László – 38 doboz; 5. Török Enyingi Sándor – 5 doboz; 6. Reményik Sándor – 3 doboz; 7. Méliusz József – 8 doboz; 8. Gaál Gábor – kb. 8 doboz; 9. Kriterion Kiadó kolozsvári szerk. irattára – 80 doboz; 10. Muzsnay Magdolna – 59 doboz; 11. Domokos Géza – 92 doboz; 12. Kiss Manyi – 4 doboz; 13. Jódy Károly – 1 doboz; 14. Nagy Ilona – 6 doboz; 15. Balogh Dezső – 4 doboz; 16. Asztalos István – 3 doboz; 17. Lőrinczi László – 4 doboz; 18. Senkálsczy Endre – kb. 15 doboz. (A savmentes dobozok mérete többnyire 12 x 24 cm-es.)

Ezek közül nincs feldolgozva Gaál Gábor, Muzsnay Magda, Nagy Ilona, Jódy Károly, Kiss Manyi, Senkálsczy Endre hagyatéka. Az E. Szabó Ilonáé (20 százalékos) és a Kriterion irattár (fotótár!) 80 százalékos részben feldolgozott.”³

„...a könyvtárak jegyzékei mellett jó néhány kéziratot hagyatéka is elérhető az intézmény honlapjáról. Ennek is köszönhető az utóbbi időszak néhány jelentős kutatási eredménye, melyeket a Kézirattár anyagai is segítettek. Pusztán néhány kutató nevével és a hagyatékokkal jelezném ezeket az eredményeket: Dávid Gyula (Domokos Géza hagyatéka, Kriterion Kiadó kolozsvári szerkesztőségének irattára), Kántor Lajos (Szabédi László, Domokos Géza hagyatéka), György Péter (Szabédi László hagyatéka), Margittai Gábor (Lőrinczi László hagyatéka), Egyed Emese (Engel Károly hagyatéka), Kötő József (Engel Károly, Szabédi László hagyatéka), Rezi Elek (Szabédi László hagyatéka), T. Szabó Levente (Engel Károly hagyatéka), Berki Tímea (Engel Károly hagyatéka), Bartha Katalin Ágnes (Szabédi László hagyatéka, Kriterion Kiadó kolozsvári szerkesztőségének irattára, Domokos Géza hagyatéka).”⁴

És még egy, a jelenlegi helyzet ismerete szempontjából nem mellékes körülményre rávilágító idézet:

„Az anyagmennyiség és a tér tekintetében most, 2014-ben újra hasonló helyzet áll fenn, mint 2005-ben. Raktár-helyiség híján akadályokba ütközik a munka, újabb hagyatékok befogadása nehezzé válik, nem beszélve az igencsak jelentős irodalmi vonatkozású tárgyi emlékek, relikviák és művészeti alkotások befogadásáról, amelyek muzeális célokat elégíthetnének ki.”⁵

Mindezek ismeretében én itt most csak néhány kiegészítéssel, tanulsággal szolgálnék.

Már az első években körvonalazódott, hogy a vállalt munkának komoly feltételei vannak.

Mindenekelőtt – erről már szoltam – szükség van arra, hogy bizalmat ébresztő jó kapcsolat alakuljon ki a Szabédi Házban dolgozók és a hagyatékok jelenlegi őrzői között, hiszen a hagyatékok begyűjtése és ezáltal a jövő számára való megmentése közös érdek.

Aztán mivel a begyűjtött anyagok legnagyobb része legfeljebb summás leltárral kerül a Szabédi Házba, feltétlenül szükség van arra, hogy a hagyatékok részletekbe menő leltározásra s digitalizálásra kerüljenek, hogy hozzáférhetők legyenek a kutatás számára.

Ugyancsak a Szabédi Ház feladatai közé tartozik a bekerült anyag feldolgozása s ezáltal visszajuttatása a szélesebb körű nyilvánossághoz. Ehhez a Kántor Lajos által kezdeményezett és évről évre megszervezett (jelenleg már harmincadik kiadásnál tartó) Szabédi Napok keretében kínálkozó lehetőségek mellett fontos az is, hogy rendre-rendre sor kerüljön az itt őrzött anyag tudományos közleményekbe és kötetekbe rendezésére, kiadására. Az elmúlt két évtizedben néhány ilyen adatközlő tanulmány, önálló kiadvány meg is jelent, azok fogadtatása nyomatékossítja a hagyatékokkal való effajta munka hasznát és szükségességét.

És végül szükség van arra, hogy a kolozsvári egyetemen tanuló fiatalokkal napi kapcsolatot sikerüljön kialakítani, annak érdekében, hogy megismerjék az itt folyó munkát, s adott esetben mesteri dolgozatukhoz vagy doktori disszertációjukhoz a témát innen választva, a kutatott anyagnak nagyobb nyilvánosságot biztosítsanak. Arról nem is beszélve, hogy bekapcsolódásuk a jövő nemzedékből kikerülő szakkutatók kinevelése szempontjából is fontos. Ez a diákkori kapcsolat viszont akkor lehet eredményes – és a fiatal kutatókat vonzó –, ha maga az itt folyó munka fogja vonzani őket.

Sajnos az eltelt húsz év alatt sem sikerült elérnünk azt, hogy e sokféle feladathoz biztosítva legyenek a személyi feltételek.

Ami pedig a férőhelygondokat illeti, két évvel ezelőtt, az EMKE hatalmi úton történt megszüntetését megelőző utolsó elnöke, Sándor József emléktáblájának felavatásával egy időben ígéretet kaptunk arra, hogy az EMKE országos elnöki irodája is megfelelő helyiséget kap a Magyar utca 1. szám alatti épületben, ahol az elnöki iroda Sándor József idején még működött. Ez az ígéret azóta valósággá lett, s az EMKE elnöki irodája átköltözhet, a Szabédi Ház tehát újra képes lesz nemcsak arra, hogy befogadjon újabb írói hagyatékokat, hanem arra is, hogy megfelelő helyet biztosítson a kutatók helybeli munkája számára.

Mindezeken túl van még egy gond, amely a Szabédi Házban őrzött hagyatékokkal való munkát hátráltatja. Az elvárásokból következő többletmunka anyagi háttérét ugyanis a Szabédi Ház is, mint annyi más intézmény, jelenleg pályázatokból próbálja biztosítani.

Ezzel viszont egy külön problémához, a jelenlegi finanszírozási rendszerhez érkeztek el. Ahhoz a rendszerhez, amely a kultúra és a tudomány területén számos feladat megvalósítását pályázatfüggővé teszi, intézmények egész sorát kényszerítve arra, hogy munkájuk távlati megtervezése és megszervezése helyett pályázatról pályázatra araszolgassanak egy – jó esetben kitűzött – cél felé. Holott a hatékony munkának egyik alapfeltétele a folytonosság, ami – bizonyos, nagyon szerény kereteken túl – épp emiatt a „támogatási” rendszer miatt nem biztosítható.

Egyébként ez a rendszer a most formálódó tudományos munkatársakra sincs jó hatással, hozzászoktatja ugyanis őket ahhoz, hogy távlati tervek és egy tudományos pályát megalapozó témaválasztás helyett támogatásra esélyesnek tűnő pályázatról pályázatra vonszolják magukat a megélhetés bizonytalan mezején.

Arról most nem is beszélek, hogy a pályázatok elbírálása olykor mennyire alá van rendelve az illető területen kívüli szempontoknak, támogatói ötleteknek, elvárásoknak, érdekeknek.

Nem tudom, hogy azok közül, akiknek a fent elmondottak kapcsán a döntés a kezében van, kihez jutnak el az elmondottak, s hogy ki veszi magának azt a fardságot, hogy elgondolkozva rajtuk, lépjen is a hatékonyabb munkát biztosító döntés irányába.

Az azonban biztos, hogy a fentiekben körvonalazott feladatok vállalása és teljesítése nélkül a Szabédi Házban ma őrzött anyag halott leltári tárgy lesz, ahelyett, hogy irodalmi múltunk teljesebb és hitelesebb megismerését szolgálná.

■ JEGYZETEK

1. Bartha Katalin Ágnes: *Írói, alkotói magángyűjtemények a kolozsvári Szabédi Emlékházban*. Művelődés 2014/7. 21.
2. Uo.
3. Uo.
4. Uo. 22.
5. Uo. 21.

